

FRÈRE SENNEN

un sagaç observador de la nostra flora

J. Vallès i Xirau

ELS FETS I L'OBRA

Mentre al nostre país Antoni Cebrià Costa i els seus col·laboradors devien estar ultimant la primera flora moderna de Catalunya, que havia de veure la llum el 1864, el dia 13 de juliol de 1861, naixia, al llogaret de Mossac, del municipi de Copiac, al departament occità de l'Aveyron, Etienne Marcellin Granier-Blanc, que, amb el temps, esdevindria una figura bàsica en l'estudi de la flora, no només de casa nostra, sinó de tota la Península Ibèrica.

Els estudis primaris els féu, en estret contacte amb la natura, a l'escola municipal de Copiac.

Ben aviat es despertà en ell una vocació religiosa i el 1875 es traslladà a Fonseranes, prop de Besièrs, on ingressà al noviciat menor dels germans de les escoles cristianes o de la Salle. Dos anys més tard, passà al noviciat major alhora que adoptà el nom religiós amb el qual és conegut per la comunitat científica: Frère Sennen.

Al noviciat es feren paleses les tres grans línies vitals, les tres grans passions del nostre home: la religiosa, la docent i la de recerca sobre els vegetals. Així, mentre rebia la seva educació com a futur germà la-sal·lià, duia a terme estudis de Magisteri i aprofitava els moments de lleure per començar a herboritzar.

El 1881 obtingué el títol de Mestre Superior a l'Escola Normal de Rodès i el mateix any començà la seva tasca d'ensenyant a Sète, on restà fins que el 1885 fou nomenat professor al noviciat on s'havia format:

Allí, introduí els seus alumnes en el coneixement de la natura i, pel que podem deduir dels seus treballs, començà -el 1888- a herboritzar de manera metòdica.



Portada d'un treball
de Frère Sennen amb autògraf.



Etienne Marcellin Granier-Blanc (Fr. Sennen).

FRÈRE SENNEN CRONOLOGIA BÀSICA

1861. Neix a Copiac.

1877. Pren el nom religiós de frère Sennen.

1881. Obté el títol de Mestre Superior a l'Escola Normal de Rodez.

1890. Coneix H. Coste, el seu primer mestre en botànica.

1892-95. Resideix a Montpeller. Es forma amb Ch. Flahault.

1894. Publica el seu primer treball.

1896-98. Director de l'Escola de Prada. Primeres herboritzacions pel Pirineu.

1904. Ha de deixar França a causa d'una llei contrària a l'ensenyament religiós. Primeres herboritzacions a la Península Ibèrica i primers contactes amb botànics del país (C. Pau).

1906. Comença la distribució del seu exsiccata Plantes d'Espagne.

1909-37. Treballa a La Salle de la Bonanova, a Barcelona. Herboritza per tota la Península i pel nord d'Àfrica. Col·labora amb diversos botànics de casa nostra.

1936. Un cop esclatada la guerra, ha de fugir de Barcelona. Arriba, malalt, a França.

1937. Es publica el seu darrer treball. Mor, de càncer, a Marsella.

Foren dos els mestres de frè-re Sennen en matèria de Botànica:

- El primer, **Hyppolyte Coste**, capellà, autor d'una famosa flora il·lustrada de França. Feren coneixença l'any 1890 i, des d'aleshores fins a la seva mort, el 1924, Coste guià les passes -primer vacil·lants, fermes ben aviat- dels nostre biografiat. Així, per exemple, el 1894 veié la llum el primer treball senne-nià, en col·laboració amb Coste, sobre la flora adventícia de la vall del riu Orb.

- El segon, el professor **Charles Flahault**, a les classes del qual Sennen assistí a Montpellier entre 1892 i 1895, anys en què hi fou destinat. Precisament en aquest període, Sennen fou introduït en societat entre els més eminents botànics, amb motiu de la celebració del 3r. centenari de la fundació del Jardí Botànic de Montpellier (1893), que comportà un congrés en el qual participà activament.

L'any 1896, fou nomenat director de l'escola que la comunitat tenia a Prada de Conflent. Durant dos anys dugué a terme una intensa tasca florística al Pirineu, sempre en contacte amb els seus dos mestres. Com ja havia fet a Fonse-ranes, i com serà característic al llarg de tota la seva vida, aconseguí una notable col·laboració dels seus companys de claustre. La seva darrera etapa a l'estat francès començà el 1898 i tingué lloc a la Nouvelle.

Les seves estades a llocs diversos originaven publicacions amb novetats florístiques i la bibliografia del nostre botànic ja començava a tenir un pes. Frère Sennen semblava destinat a esdevenir un dels grans botànics moderns del sud de França. Però el juliol de 1904 el govern francès dictà una disposició contrària a l'ensenyament per part de les comunitats religioses i propicià, indirectament, que el germà Sennen passés a la història com un dels grans botànics moderns de la Península Ibèrica. Efectivament, d'ençà d'aquest any, Sennen ja no tornà a França sinó en ocasions esporàdiques i, finalment, tres mesos abans de morir.

El 5 de setembre del 1904 arribà als Hostalets de Llers, on s'instal·là un noviciat i més



Salix caproea.

tard el Col·legi Hispano-Francès de la Immaculada, dependent del districte lasallià de Besièrs.

Les primeres herboritzacions de Sennen a l'estat espanyol tingueren lloc a l'Alt Empordà. I els primers resultats en foren publicats gràcies als dos contactes primerencs que establí a casa nostra: el **Dr. Carles Pau**, farmacèutic de Sogorb, i el **P. Longí Navàs, S.J.**, que dirigia a Saragossa la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales.

A partir del moment en què va travessar els Pirineus, Sennen dedicà totes les seves energies al coneixement fitogràfic de les zones de la Península per on passava, aprofitant-ne els seus trasllats a diversos centres de la comunitat. A Bujedo (1906) entrà en contacte amb Castella. El 1907 prengué les primeres mides a la flora valenciana, de Benicarló estant. El 1909 inicià l'exploració de les comarques tarragonines. I el mateix any fou traslladat a Barcelona, al col·legi de la Bonanova, on professà fins que en va marxar. Començà l'exploració de les comarques barcelonines, que ben aviat donà els seus fruits en

forma de publicacions. El 1917, tornà a Tarragona. El 1929, estudià el sud-est ibèric, de passada cap a Melilla; des d'aquest any, i fins al 1935, Sennen adreçà les seves passes al coneixement florístic del nord d'Àfrica, bàsicament del Rif.

L'any 1931, la Societat Botànica de France, que el 1904 l'havia nomenat soci honorari, organitzà una sessió extraordinària a Font Romeu; no cal dir que el nostre botànic, ja bon coneixedor de la flora cerdana, hi prengué activíssima part.

El 1936, ja tenia enllestit el que havia de ser el seu darrer treball publicat -les diagnosis de les novetats proposades en els seus *exsiccata*- quan, en fracassar a Barcelona la insurrecció del general Franco, frè-re Sennen va haver d'amagar-se de les ires anticlericals d'un sector del poble. L'octubre d'aquest any, tornà a França amb el mateix sentiment de tristor amb què havia hagut de deixar-la 22 anys enrera.

Malat des de feia ja alguns anys d'un càncer que probablement les circumstàncies acceleraren, fou hospitalitzat tot just

arribar a Marsella. Ben poc després, el dia 16 de gener del 1937, moria a la Casa de Saint Louis la Calade, que la seva ordre tenia a Marsella.

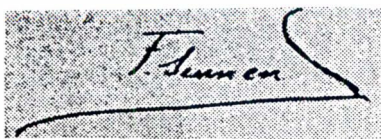
L'Herbari i l'exsiccata.

La tasca de frèrre Sennen quedà reflectida en el seu centenar llarg de publicacions. Però, encara més, en l'Herbari que arribà a confegir -el nucli bàsic del qual, amb uns 80.000 plecs, és a l'Institut Botànic de Barcelona-, i en les col.leccions de plantes seques (exsiccata) que repartí.

Si la nostra flora és ben representada als Herbaris de les principals institucions botàniques del món, és, fonamentalment i deixant de banda el moment actual, gràcies a dues grans trameses de material vegetal: les organitzades per Pius Font i Quer i els seus col.laboradors, i les que Sennen dugué a terme.

El 1906 comença a repartir, sota el títol de **Plantes d'Espagne**, col.leccions de plantes notables o crítiques de la nostra flora. Des del 1929, hi afegí les **Plantes du Maroc**. Va arribar a enviar, en una vintena de sèries, uns 10.000 números.

Arribats en aquest punt, convé fer esment d'un -probablement l'únic- retret que es pot fer a l'obra senneniana. Frèrre Sennen era, en paraules de Font i Quer (1917), un sagaç observador. Tenia una formació i una intuïció que li feien detectar les plantes d'interès. Ara bé, la seva mentalitat excessivament analítica, disgregadora, el menava a descriure, a voltes amb certa lleugeresa, tàxons nous, sovint de nivell subespecífic o específic, allí on potser tan sols caldria veure simples formes ecològiques. Hom ha arribat a dir, fent-ne un gra massa, que Sennen donava nom a tota planta que collia; no era ben bé així, però és cert que demostrava una certa descurança nomenclatural i que, en l'eterna polèmica entre les espècies linneanes i jordanianes, Sennen es mostrà sovint més jordanista que Jordan, per dir-ho d'alguna manera.



L'ESCOLA

No cal dir, però, que el fet que acabem d'esmentar no lleva, ni de bon tros, valor a l'obra senneniana, obra que té, a més, l'interès d'haver creat escola.

Efectivament, amb frèrre Sennen col.laboraren, ultra botànics de reconegut prestigi com **C. Pau**, alguns dels seus confreres, els quals ell anà formant o introduint en la flora de diversos indrets de la Península.

Podem esmentar el germà **Héribaud-Joseph**, amb qui ja havia treballat a França i que l'acompanyà per l'Empordà i Montserrat. També a l'Empordà treballà el germà **Agustín**, que començà a bastir un Herbari a Figueres, el qual avui ja consta d'uns 12.000 plecs. Encara a Catalunya, el germà **Gonçal** herboritzà per la Plana de Vic i el Cabrerès.

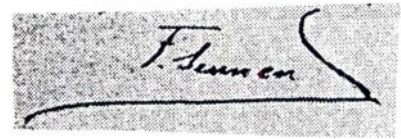
El germà **Elías** treballà a Castella. Al sud del País Valencià, i a Múrcia trobem el germà **Jerónimo**. Un dels més actius fou el germà **Bianor**, estudiós de les Balears. I amb el germà **Mauricio**, Sennen investigà la flora nord-africana.

El darrer dels representants de l'escola senneniana o lasaliana a casa nostra, és el germà **Teodor Lluís** (Ramon de Penyafort Malagarriga), que ha estudiat les flors tarragonina i empordanesa, ultra haver treballat força anys al Brasil com a Director de Parcs Naturals.

Sennen col.laborà també amb **González Fragoso** (determinant les espècies sobre les quals vivien els fongs que estudiava), **Cadevall** (per a la **Flora de Catalunya**, del qual aconseguí la cessió per part d'**H. Coste** dels dibuixos de la seva flora francesa), **Font i Quer** i molts d'altres científics de casa nostra.

A més de la *Société Botanique de France*, el comptaren entre llurs socis la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona i la Institució Catalana d'Història Natural.

Així, restà vinculat a les institucions científiques del país un dels forasters que més féu per al seu coneixement en l'aspecte florístic.



BIBLIOGRAFIA BÀSICA

Font i Quer, Pius. 1938. Necrologia. Etienne Marcellin Granier-Blanc (Frère Sennen, E.C.). Cavanillesia, 8 (IX-X): 163-172.

MALAGARRIGA HERAS, Ramon de Penyafort. 1961. *Ô botanico Lasaliano Frère Sennen*. Canoas, Instituto Geobiológico.

- 1981. Científics estrangers a la Renaixença catalana. El cas de Frère Sennen, in **CANIGUERAL, S & J. VALLÈS** (eds.). *La ciència a la Renaixença catalana. Commemoració del vuitantè aniversari de la mort d'Estanislau Vayreda i Vila: 77-82*. Figueres, Ed. Empordanesa.

- 1982-83. *Centurias de plantes sennenianes. Actualizaci6n nomenclatural*. Barcelona, Tip. La Salle Bonanova.

- 1984. *Un botánico lasaliano. El hermano Sennen (1861-1937)*. Barcelona, Tip. La Salle Bonanova.

VALLÈS I XIRAU, Joan. 1985. Frère Sennen (Etienne Marcellin Granier-Blanc), in **CANIGUERAL, S., N. FÀBREGAS, J.M. POCH & J. VALLÈS** *Homes de Ciència empordanesos: 127-131*. Figueras, C. Vallès, editor.

J.Vallès i Xirau.